

BEZPIECZEŃSTWO OSÓB POZBAWIONYCH WOLNOŚCI W KONTEKŚCIE BEZPIECZEŃSTWA PSYCHOLOGICZNEGO ORAZ SPOŁECZNEGO

SECURITY OF PERSONS DEPRIVED OF LIBERTY IN THE CONTEXT OF PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL SECURITY

Aleksandra BAJOR

University of Rzeszow

Abstrakt. Bezpieczeństwo jako zagadnienie ujmowane jest z wielu różnych perspektyw, m.in. z etycznej, prawnej, psychologicznej, a także politycznej itd. Analizy w tej kwestii zmierzają do głównego celu, jakim jest wyznaczenie uwarunkowań w temacie wzmocnienia zasobów oraz likwidacji czynników zagrożenia. Bardzo specyficznym środowiskiem, które zostało wytworzone przez człowieka w celu ochrony społeczeństwa przed osobami niebezpiecznymi, naruszającymi standardy prawne i moralne jest zakład karny. Celem artykułu jest ocena percepcji bezpieczeństwa przez osoby pozbawione wolności.

Abstract. bezpieczeństwo, zakład karny, osadzeni, kara, pozbawienie wolności, wolność.

Słowa kluczowe: Security as an issue is perceived from many different perspectives, including ethical, legal, psychological and also political, etc. Analyzes in this matter aim at main goal, which is to determine the conditions for strengthening resources and eliminating risk factors. A prison is a very specific environment that has been created by man in order to protect society from dangerous people who violate legal and moral standards. The aim the author of the article is therefore to analyze the issues related to the sense of security of people serving a prison sentence, assuming that this security is a component of psychological security.

Keywords: security, prison, prisoners, punishment, imprisonment, freedom.

Wstęp

Kara, jaką jest pozbawienie wolności oraz inne rodzaje izolacji penitencjarnej, uznawana jest za najdalej idącą formę ingerencji w sferę praw i wolności człowieka, a izolacja bardzo często pociąga za sobą wiele negatywnych następstw, w tym zagrażających bezpieczeństwu osobistemu osadzonych, niejako współwięźniom. Wśród zjawisk, które stwarzają takie zagrożenia należy wskazać przede wszystkim podkulturę więzienną, proces prizonizacji, zarówno zamierzone, jak i niezamierzone działania i zaniechania administracji penitencjarnej, działania środowisk przestępczych oraz przeludnienie jednostek penitencjarnych.

Wcześniej zostało nadmienione, iż zakład karny jest specyficzną instytucją państwową, mającą na celu odizolowanie od siebie jednostek niespełniających

podstawowych kryteriów, niepotrafiących w sposób prawidłowy funkcjonować w społeczeństwie od osób przestrzegających norm. Więzienie jest miejscem, w którym osoby skazane na karę pozbawienia wolności podejmują pracę nad sobą, tak żeby w przyszłości po opuszczeniu zakładu mogły aktywnie włączyć się w działalność danej grypy społecznej. Należałoby również wspomnieć o jeszcze jednej ważnej funkcji zakładu karnego, a mianowicie o zapewnianiu bezpieczeństwa dzięki ochronie społeczeństwa przed osobami, które zostały zdiagnozowane jako niedostosowane społecznie, a także takimi które wyrządziły komuś krzywdę i z dużym prawdopodobieństwem byłyby w stanie powtórnie dopuścić się wspomnianego czynu karalnego.

Ponadto więzienie jest miejscem pracy funkcjonariuszy ochrony, wychowawców penitencjarnych, pracowników administracji oraz psychologów. Tak ujęty problem bezpieczeństwa jest pojęciem kluczowym, mającym za zadanie analizować perspektywy wszystkich wymienionych grup, jednak mając na względzie przyjęte założenia, w centrum uwagi znajdują się tylko osoby osadzone (Grochowski, Letkiewicz, Misiuk 2011, s. 45).

Bezpieczeństwo definiowane przez Stanisława Kozieję traktowane jest w wymiarze praktycznym jako dynamiczne, ale i naturalne zjawisko. W tym znaczeniu bezpieczeństwo człowieka oznacza dziedzinę i obszar podejmowanej przez niego aktywności, która jest niezbędna do jego swobody i przetrwania w zaspokajaniu własnych interesów dzięki wykorzystywaniu sprzyjających ku temu odpowiednich okoliczności, ale również wykonywaniu sprecyzowanych zadań zmierzających do poradzenia sobie w trudnych sytuacjach i przeciwdziałaniu pewnym zagrożeniom (Romney 2004, s. 22). Przedstawiony sposób definiowania pojęcia bezpieczeństwo wskazuje kilka ważnych składowych. Zdaniem autora o bezpieczeństwie można mówić w kontekście jednego wybranego człowieka, który w sposób aktywny angażuje się w życie społeczne dzięki podejmowaniu kolejnych zdań. Środowisko, w jakim przebywa dana osoba w pewnym stopniu zagraża oraz ogranicza zaspokajanie jego potrzeb często ukrytych pod pretekstem interesów. Przeprowadzenie szczegółowej diagnozy umożliwi ustalenie czynników wykorzystywanych podczas działań profilaktycznych, a także takich, które zmierzają do niwelowania różnych zagrożeń. Priorytetem osób pozbawionych wolności w zakresie bezpieczeństwa jest realizacja własnych interesów w miarę ich zasobów i możliwości, a także podejmowanie wszelkich starań, które mają na celu unikanie powrotu do zakładu karnego i ponownego osadzenia i odizolowania skazanego (Koziej 2011, s. 19-39).

Ladislav Hofreiter twierdzi, że w skład kryterium znaczenia bezpieczeństwa wchodzi takie formy jak (Klamut 2012, s. 41-52):

- zbiór wszelkich elementów, których celem jest zapewnienie ochrony i ochrona wszystkich parametrów bezpieczeństwa;
- zbiór społecznych norm prawnych, które zostały ustalone w celu ochrony interesów człowieka lub grupy społecznej;

- stan, w którym człowiek nie czuje się zagrożony z uwagi na konieczność dostosowania się do obowiązujących norm prawnych;
- minimalizacja wystąpienia ryzyka i zagrożeń lub ich likwidacja;
- stan, w którym ryzyko i jego skutki są minimalizowane lub likwidowane;
- minimalizacja wystąpienia ryzyka i zagrożeń lub ich likwidacja;
- gwarancja przetrwania człowieka lub grupy społecznej umożliwiająca ochronę dziedzictwa materialnego lub duchowego.

Zaprezentowana kwalifikacja bezpieczeństwa może wykazać dwa istotne rodzaje, o jakich należy wspomnieć. W zależności od tego, czy mówi się o jednostkowych doświadczeniach danego człowieka, czy grupy społecznej wyróżnia się bezpieczeństwo osobiste i społeczne.

Bezpieczeństwo osobiste członka wybranego społeczeństwa składa się na bezpieczeństwo społeczne. Oznacza to zatem, iż zagrożenie, które bywa odczuwane przez poszczególne osoby procentuje wzrostem pojmowanego przez nich niebezpieczeństwa. Należałoby uznać, że o bezpieczeństwie w więzieniu decydują równocześnie pracownicy, jak i sami osadzeni. Zdaniem Ryszarda Klamuta bezpieczeństwo społeczne możliwe do zapewnienia jest tylko wtedy, kiedy człowiek pozostaje w pewnej zależności, mając jednocześnie gwarancję egzystencji w obecnej postaci w sposób bezkonfliktowy (Bałandynowicz 2009, s. 119-139). Odczuwanie bezpieczeństwa w określonych warunkach sprzyja rozwojowi jednostki, a także danej grupie społecznej. Podmiot bezpieczny ma pewnego rodzaju pewność, że przetrwa, zachowa poziom aktywności i swoją tożsamość, a także zaspokoi swoje potrzeby, dodatkowo podtrzymuje dobre i szczerze relacje z innymi ludźmi, jest zadowolony ze swojego życia oraz silnie integruje się ze społeczeństwem (Pokruszyński 2012, s. 23-24). Piotr Majer zwraca uwagę na fakt, iż bezpieczeństwo osobiste jest warunkowane czynnikami takimi jak: gotowość państwa do zapewnienia ochrony interesów obywateli, charakter relacji społecznych, poziom przygotowania państwa oraz zapisy normatywne (Byrne, Hummer 2007, s. 77-90). Oznacza to, że osoby skazane powinny czuć się bezpiecznie wówczas, gdy istnieje odpowiedni zapis prawny zapewniający ochronę ich samych, ich interesów rodzin itd. Osadzeni muszą mieć pewność, że nie zostaną podjęte żadne działania odwetowe na ich rzecz (Shavel 2014, s. 34).

Wcześniej nadmieniony Ryszard Klamut szczególnie zwraca uwagę na jeszcze jeden niezmiernie istotny rodzaj bezpieczeństwa, jakim jest bezpieczeństwo psychologiczne. Termin ten definiuje jako indywidualny stan człowieka, w którym odczuwa spokój i przyjemność oraz pewność, gdzie nieznanne jest mu zagrożenie. Zatem zdaniem Klamuta należy wskazać trzy wymiary bezpieczeństwa psychologicznego. Pierwszy z nich jest wymiarem, który dotyczy aktywności poznawczej, a w niej przedmiotem jest zainteresowanie bezpieczeństwem własnym, narodu, świata oraz innych ludzi. Drugi sprowadza się do kategorii wartości i w tym ujęciu bezpieczeństwo jest refleksją ludzi nad staniem świadomości. Natomiast trzeci wymiar związany jest z poczuciem bezpieczeństwa warunkującym poziom wartości życia ludzi (Uchnast 1990, s. 95-108).

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, należałoby przyjąć założenie, że bezpieczeństwo klasyfikuje się w obiektywnych kategoriach. Bezpieczeństwo jest przede wszystkim wartością osobistą i społeczną zapewniającą funkcjonowanie wraz z przyjętymi i uznanymi normami. Wedle subiektywnych odczuć bezpieczeństwo jest indywidualnym odczuciem dla poszczególnych osób. Obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa przez np. służby więzienne czy mundurowe wcale nie musi oznaczać, że każdy obywatel czuje się bezpiecznie przez cały czas. Dlatego w pedagogice i psychologii penitencjarnej uznaje się za istotniejsze wypowiedzi wskazanych ludzi na temat ich odczuć, niż sprawdzenie tego, na ile przestrzegane są standardy bezpieczeństwa – jest to bardzo istotne. Waldemar Krztoń zwraca uwagę na odczucia wybranych ludzi, które mają prawo obejmować zagrożenia pojawiające się w ich świadomości, niewystępujące jednak w rzeczywistości. Bywa tak, że powoduje to negatywny stan psychiczny czy poczucie nieadekwatnego zagrożenia. Faktem jest to, że gdyby człowiek zaspokoił wszystkie najistotniejsze potrzeby, nie musiałby obawiać się o swoje bezpieczeństwo (Chańko-Kraszewska, 2018, s. 163-181).

Poczucie bezpieczeństwa nieodzownie związane jest również z potrzebą bezpieczeństwa. W myśl teorii Abrahama H. Masłowa jest ona podstawowa, a zarazem pierwotna, ponieważ jest tuż za potrzebami fizjologicznymi jednostki, bez których jego egzystencja nie jest możliwa. Stanowi podstawę dla potrzeb wyższego rzędu, takich jak np. uznanie, miłość, potrzeba samorealizacji oraz potrzeby estetyczne. Potrzeba bezpieczeństwa dotyczy również każdej sfery funkcjonowania człowieka: materialnej, fizycznej, duchowej, psychicznej. Każdy człowiek potrzebuje mieć zapewnione bezpieczeństwo, ale również godziwe warunki wzrastania, bez obaw o dalszy rozwój oraz bez poczucia, że jakaś inna osoba bądź sytuacja może mu zagrażać (Wyrzykowska, Głogowska, Mickiewicz 2014, s. 127-143).

Ciekawym jest, w jaki sposób osoby pozbawione wolności mogą zaspokajać potrzeby wyszczególnione przez Masłowa. Jego zdaniem im silniejszą potrzebę odczuwa człowiek, tym bardziej negatywne skutki ponosi. Osoba skazana na odbywanie kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym ma zaspokajane potrzeby fizjologiczne, z wyjątkiem sfery seksualnej. Posiada również zapewnioną opiekę lekarską, oznacza to, że o swoje zdrowie osoba skazana martwić się nie musi. Pierwszy, niezmiernie istotny warunek do zaspokojenia potrzeby bezpieczeństwa jest zatem spełniony niemalże w pełni. Istotnym jest fakt, że nawet najmniejsza deprywacja w zaspokojeniu potrzeb, w tym przypadku potrzeby seksualnej, bardzo często wiąże się z negatywnymi zjawiskami, takimi jak np. gwałty homoseksualne na współwięźniach (Lipczyński, 2019, s. 13). Małe i ciasne cele nie pomagają w poczuciu zaspokojenia potrzeby indywidualności, skazany zazwyczaj dzieli niewielką celę z kilkoma innymi osadzonymi, przez co może dochodzić do sytuacji niepożądanych takich jak bójki w celu pokazania swojej wyższości nad współosadzonymi (Waligóra 1974, s. 20).

Pomoc psychologiczna jest istotna podczas odbywania kary pozbawienia wolności z tego względu, że psycholog ma za zadanie załagodzić negatywnych skutków odizolowania. Psycholog zgodnie z zarządzeniem 19/16 prowadzi badania psychologiczne oraz musi objąć osadzonych odpowiednimi oddziaływaniami psychokorekcyjnymi, przy czym grupa nie powinna przekroczyć 200 osadzonych (Krukowski 1984, s. 43).

Autor artykułu pragnie wspomnieć również o bezpieczeństwie osobistym osadzonych, które należy traktować nad wyraz szeroko, ponieważ na bezpieczeństwo to składa się respektowanie nietykalności fizycznej, ochrona przed bezprawnymi groźbami oraz przed dręczeniem psychicznym. Na penitencjarnej administracji ciąży obowiązek podejmowania odpowiednich działań, mających na celu wspomaganie osadzonego i doprowadzenie go do stanu, w którym będzie czuł się bezpieczny. W literaturze S. Paweła wyczytać można, że dotyczy to zarówno przestrzegania przepisów BHP podczas wykonywania pracy, jak również bezpieczeństwa wewnątrz zakładu karnego i w celi. Skazanych należy chronić przed samobójstwami, atakami agresji, zemsty lub próby włamania przez osadzonych. Z kolei T. Szymanowski zaznacza, że pojęcie bezpieczeństwa jest szeroko określane oraz obejmuje przede wszystkim poszanowanie nietykalności fizycznej jednostki naruszanej przez kopanie, bicie, szarpanie, grożenie itp. Mówiąc o zapewnieniu bezpieczeństwa osobistego osadzonym, K. Postulski stwierdza, iż w tym zakresie trzeba zwrócić uwagę na dwie grupy obowiązków administracji zakładów karnych:

- a) obowiązki podejmowane w jednostce penitencjarnej, w odpowiedniej części albo wobec wytypowanej grupy osadzonych, które w efekcie mają zapewniać bezpieczeństwo również poszczególnym skazanym;
- b) obowiązki odnoszące się w sposób bezpośredni do konkretnego skazanego.

Analiza poszczególnych rozwiązań prawa karnego wykonawczego wiąże się z zapewnieniem skazanym bezpieczeństwa osobistego, przy czym należy zwrócić uwagę na przepis art. 247 § 1 kkw (Lelental 2010, s. 950), mówiącego o tym, że w wypadkach szczególnie uzasadnionych szczególnymi względami sanitarnymi oraz zdrowotnymi lub poważnym zagrożeniem bezpieczeństwa dyrektora zakładu karnego albo aresztu śledczego ma prawo na czas nieokreślony powstrzymać lub ograniczyć zatrudnienie skazanych, udzielanie widzeń i spacerów, odprowadzanie nabożeństw i udzielenie posług religijnych, przeprowadzanie zajęć o charakterze zbiorowym, otrzymywanie paczek, dokonywanie zakupów, nakazywać zamknięcie cel lub innych pomieszczeń, w których przebywają lub pracują skazani, zakaz korzystania z samoinkasujących się aparatów telefonicznych, zabronienie posiadania w celi niektórych przedmiotów, a także zwieszenie funkcji rzecznika osadzonych (Klamut, 2012, s. 41-52).

Wskazane wyżej zakazy i ograniczenia, ze względu na charakter analizowanego przepisu, należy traktować jako katalog zamknięty. Wyliczenie to jest bardzo wyczerpująco opisane, a niedogodności nie mogą dotyczyć żadnej ze sfery poprawnego

funkcjonowania instytucji izolacyjnej. Ograniczenia i zakazy wyszczególnione w art. 247 § 1 kkw dotyczą tylko tych sytuacji, które posiadają cechy uzasadnionych wypadków szczególnie względami sanitarnymi, zdrowotnymi lub są związane z poważnymi zagrożeniami bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej przy założeniu niezbędności podjętych przedsięwzięć. Wspomniana integracja zrozumiała jest dopiero wtedy, gdy za pomocą dostępnych środków wymienionych w kodeksie karnym wykonawczym, w ustawie o Służbie Więziennej, regulaminach organizacyjno-porządkowych i wydawanych na jej podstawie aktach wykonawczych nie będzie możliwości zapobiegnięcia lub usunięcia sytuacji opisanych w art. 247 § 1 kkw.

Przedstawiona przez autora procedura posiada szczególnie charakter, przy tej okazji należy zwrócić uwagę na cały zespół regulacji, który ma za zadanie decydować lub w sposób wyraźny wpłynąć na poziom bezpieczeństwa osobistego osadzonych. Charakterystyczną formą oddziaływania w tym zakresie jest zaangażowanie administracji penitencjarnej w utrzymywanie porządku oraz dyscypliny na terenie aresztów śledczych i zakładów karnych. Podstawowym z zadań Służby Więziennej, a zwłaszcza przedstawicieli działu ochrony jest systematyczna obserwacja zachowań osób skazanych na karę pozbawienia wolności, zarówno w ciągu dnia, jak i w nocy. W nawiązaniu do zadań, jakie stoją przed przedstawicielami administracji penitencjarnej, zwłaszcza w zakresie bezpieczeństwa, wraz z kompetencjami wynikającymi z kkw, ustawodawca wyszczególnił wiele uprawnień powiązanych z wykonywaniem czynności służbowych.

Znaczenie dla bezpieczeństwa mają również ustalone w trybie § 14 Regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności i odpowiednio tymczasowego aresztowania (Dz.U. z 2003 r. Nr 152, poz. 1493) (Dz.U. z 2003 r. Nr 152, poz. 1494) dokumenty, które są w postaci porządku wewnętrznego. Dyrektor zakładu karnego przygotowując ten dokument, musi mieć na uwadze konieczność utrzymania dyscypliny, bezpieczeństwa i porządku, powinien także zapewnić w jednostce penitencjarnej odpowiednie warunki sanitarne, zdrowotne i bytowe.

W razie powstania wyraźnie odbiegających od przyjętych zasad uchyień podczas realizacji obowiązków określonych w art. 108 § 1 kkw zgodnie z art. 35 § 3 kkw sędzia penitencjarny ma za zadanie wstąpić przeciwko organowi nadrzędnemu nad administracją jednostki, w której wykonywany jest wyrok pozbawienia wolności o usunięcie i zaprzestanie wykonywania dalszych uchybień. Złożenie takiego wniosku zobowiązuje sędziego penitencjarnego o dopilnowanie wzmożenia ochrony praw osób karnie odizolowanych od społeczeństwa, a także zapewnienie im odpowiednich ludzkich warunków przebywania w zakładzie karnym. W przypadku nieusunięcia w podanym terminie uchybień sędzia penitencjarny ma obowiązek skierować w trybie natychmiastowym wniosek do odpowiedniego ministra o podjęcie wskazanej w ustawie decyzji, może to nawet oznaczać zawieszenie lub całkowite zamknięcie zakładu karnego lub likwidację określonej części. W jednostce nie może dochodzić do powtarzających się uchybień w funkcjonowaniu, warunki muszą zapewniać

poszanowanie praw osób tam osadzonych. Należy zaznaczyć, iż ostateczna decyzja w tej sprawie należeć będzie do odpowiedniego ministra.

Istotne znaczenie podczas zapewniania bezpieczeństwa skazanym wspólnie spełnia monitorowanie osadzonych. W kodeksie karnym wykonawczym z 2009 r. (Dz.U. Nr 115, poz. 963) (Dz.U. Nr 175, poz. 1360). ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie regulacji dotyczących wewnętrznego działania systemów rejestrujących dźwięk oraz obraz. Monitorowanie, dzięki któremu istnieje możliwość obserwacji skazanych, można stosować przede wszystkim w celach mieszkalnych z częścią przeznaczoną do celów higieniczno-sanitarnych, aczkolwiek istnieje zakaz dotyczący oglądania i ukazywania intymnych części ciała. Monitorowaniu podlegają również pomieszczenia wyznaczone do widzeń, łaźnie, teren zakładu karnego na zewnątrz budynku, place spacerowe (Masłow 1990, s. 45-46). Decyzję o tym, czy w ośrodku powinno umieścić się monitoring podejmuje dyrektor danej jednostki penitencjarnej. Decyzja ta wywołana ma być poprzez osiągnięcie oraz zapewnienie bezpieczeństwa i porządku w zakładzie karnym.

Bardzo istotne znaczenie dla bezpieczeństwa skazanych ma również poprawnie zrealizowana procedura dotycząca przyjęcia osadzonego w zakładzie, obecnie przyjęcia odbywają się w aresztach śledczych (art. 79a i art. 76b kkw)¹. Procedura ta umożliwia uzyskanie koniecznych informacji o skazanej osobie, a w szczególności o stanie jego zdrowia. Umieszczenie osoby w celi przejściowej stwarza szanse na przeprowadzenie niezbędnych badań lekarskich, wstępnych badań poznawczych, zabiegów sanitarnych, a także umożliwia osadzonemu zapoznanie się z przepisami, które dotyczą wykonywania kary pozbawienia wolności.

Mechanizmem, który w znaczny sposób wpływa na odczuwanie bezpieczeństwa przez skazanych jest ich klasyfikacja. Ten proces realizowany jest nieustannie, w zależności od funkcji czasu oraz zmian będących po stronie osadzonego, umożliwia to rozgraniczenie, pierwsze o charakterze negatywnym, ma zapobiegać szkodliwym wpływom pomiędzy więźniami. Pomimo negatywnych cech formułują się również selekcje pozytywne, ponieważ wówczas stwarzane są warunki sprzyjające indywidualnemu postępowaniu ze skazanymi. Pomijając wyżej wspomniane dwie podstawowe funkcje, należy wspomnieć o fakcie, iż prawidłowo przeprowadzona klasyfikacja wpływa na bezpieczeństwo osobiste więźniów, zapewnia odpowiedni wybór systemu, rodzaju oraz typu jednostki penitencjarnej. Specjalnie sprecyzowane decyzje klasyfikacyjne są podejmowane, a następnie weryfikowane przez komisję penitencjarną, przy uwzględnieniu odpowiednich kryteriów klasyfikacji – składają się na nie w szczególności: wiek, płeć, umyślność bądź nieumyślność spowodowania

¹ W analizowanym zakresie istotne są także postanowienia Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 października 2012 r. w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz dokumentowania tych czynności (Dz.U. z 2012 r., poz. 1153).

określonego czynu karalnego, uprzednie odbywanie kary pozbawienia wolności, stan zdrowia zarówno fizycznego, jak i psychicznego, w tym także stopień uzależnienia od alkoholu oraz innych środków odurzających lub psychotropowych, stopień zagrożenia społecznego oraz demoralizacji i rodzaj popełnionego przestępstwa.

Znaczenie istnieje także w kontekście klasyfikacji oraz bezpieczeństwa osadzonych w tzw. typologii jednostek penitencjarnych. W kodeksie karnym wykonawczym przewidziane zostały zakłady karne dla osób odbywających karę pozbawienia wolności po raz pierwszy, dla młodocianych, odbywających karę aresztu wojskowego oraz dla recydywistów, a także typy: otwarty, półotwarty, zamknięty. Wymieniona klasyfikacja wpływa na możliwość eliminacji określonych zachowań i zagrożeń w obszarze bezpieczeństwa osobistego osadzonych (Hofreiter 2009, s. 13-17).

Przypisanie skazanym konkretnych cel stanowi następny istotny element wpływający na odczuwanie przez nich bezpieczeństwa. O rozmieszczeniu skazanych do poszczególnych cel mieszkalnych decydują: potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa oraz porządku w zakładzie karnym, decyzja klasyfikacyjna, konieczność oddzielenia skazanego tymczasowo od skazanych długoterminowo, zalecenia lekarskie, w tym rehabilitacyjne, psychologiczne, konieczność zapobiegania samoagresji i popełnianiu przestępstw oraz potrzeba kształtowania właściwej atmosfery wśród więźniów. Mówiąc o tymczasowo aresztowanych, na uwadze należy mieć konieczność umieszczenia ich w aresztach śledczych w taki sposób, aby zapobiec ich dalszej demoralizacji (Wierchowski 2001, s. 381). Istnieje również zasada oddzielenia skazanych niekaranych od uprzednio odbywających karę pozbawienia wolności w jednostce penitencjarnej oraz młodocianych od dorosłych. Podczas rozmieszczenia tymczasowo aresztowanych muszą zostać uwzględnione wytyczne organu, do którego dyspozycji takie osoby mają obowiązek pozostać. Mówiąc szerzej o klasyfikacji osadzonych, należy podkreślić elementarne znaczenie zasady indywidualizacji w postępowaniu ze skazanymi. Chodzi przy tym przede wszystkim o stworzenie odpowiednich warunków odbywania kary, które zostaną w miarę możliwości dopasowane do potrzeb więźnia. Bezpieczeństwo indywidualne jest szczególnie ważne ze względu na istniejącą opcję uwzględniania go w toku postępowania wykonawczego (Szczepaniak 2004, s. 29). Powinno opierać się ono w szczególności na analizie następujących zagadnień: informacji dotyczących życia rodzinnego osoby skazanej, danych osobowych osadzonego, kontaktów społecznych, uprzedniej karalności, okoliczności oraz przyczyn popełnienia czynu karalnego przez skazanego, zachowań wskazujących na możliwość pojawienia się zaburzeń psychicznych, uzależnienia od alkoholu lub innych środków odurzających, umiejętność przystosowania się do wymagań i warunków zakładu, a także środowiska, w którym będzie przebywać, wyniki badań psychiatrycznych oraz psychologicznych, stopień podatności na wpływy popkultury przestępczej (Wolanin 2005, s. 347); (Stochmal 2010, s. 353).

Podsumowanie

Bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka, która musi zostać zaspokojona, aby człowiek mógł prawidłowo się rozwijać, wzrastać, funkcjonować. Taką potrzebę mają zarówno osoby przebywające na wolności, jak i skazani, którzy także muszą zaspokajać potrzebę bezpieczeństwa, ponieważ w przeciwnym wypadku jej deprivacja doprowadzi do wielu negatywnych skutków, możliwe jest nawet pogłębienie dewiacji, za którą obywatel został skazany na karę pozbawienia wolności. Na podstawie przeglądu literatury można stwierdzić, że w polskim prawie istnieje wiele przesłanek i zasad mających na celu zapewnienie poczucia bezpieczeństwa wśród więźniów odbywających wyrok w jednostkach penitencjarnych na terenie Rzeczypospolitej Polski. Osadzeni powinni czuć się bezpiecznie, przebywając w zakładzie karnym, istniejące prawo pomaga im w niezakłóconej obawą odsiadce odbywać swój wyrok.

BIBLIOGRAFIA

- [1] BAŁANDYNOWICZ, A., 2009. *Zachowania okrutne skazanych podczas odbywania kary pozbawienia wolności*. Probacja (2).
- [2] BYRNE, J. M., HUMMER, D. M., 2007. *Victims and Offenders Myths and Realities of Prison Violence: A Review of the Evidence Myths and Realities of Prison Violence*. Victims and Offenders, 2 (1).
- [3] CHAŃKO-KRASZEWSKA, A., 2018. *Rodzina w percepcji i ocenie osób odbywających karę pozbawienia wolności*. Resocjalizacja Polska, (15).
- [4] GROCHOWSKI, L., LETKIEWICZ, A., MISIUK, A., (red.), 2011. *Nauka o bezpieczeństwie. Istota, przedmiot badań i kierunki rozwoju*. Studia i materiały, t. 2. Szczepno: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji.
- [5] HOFREITER, L., 2009. *Bezpečnostná veda na počiatku milénia*. [W:] *Bezpečnosť a bezpečnostná veda*, (red.) L. Hofreiter, Liptovský Mikuláš – Liptovský Ján.
- [6] KLAMUT, R., 2012. *Bezpieczeństwo jako pojęcie psychologiczne*. Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej. Ekonomia i Nauki Humanistyczne, 4 (19).
- [7] KOZIEJ, S., 2011. *Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja*. Bezpieczeństwo Narodowe, (18), 19-39.
- [8] KRUKOWSKI, A., 1984. *Socjologia zakładu karnego*. [W:] *Problemy współczesnej penitencjarystyki w Polsce*, B. Hołyst (red.), Warszawa 1984, s. 43 i n.
- [9] LELENTAL, S., 2010. *Kodeks karny wykonawczy*. Komentarz, wyd. 3, Warszawa.
- [10] LIPCZYŃSKI, A., 2019. *Poczucie bezpieczeństwa u osób uzależnionych od alkoholu*.
- [11] MASŁOW, A. H., 1990. *Motywacja i osobowość*. Warszawa: IW PAX. s. 45-46.
- [12] ROMNEY, M., Executive Order Number 461, 2004. <http://www.lawlib.state.ma.us/eo2004.html> (follow "461" hyperlink), amended by Executive Order Number 468 (2005) s. 22.
- [13] POKRUSZYŃSKI, W., 2012. *Bezpieczeństwo – teoria i praktyka*. Józefów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi.

- [14] Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz.U. Nr 152, poz. 1493) oraz Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania (Dz.U. Nr 152, poz.1494).
- [15] SHALEV, S., 2014. *Solitary confinement as a prison health issue*.
- [16] STOCHMAL, M., 2010. *Państwowa Straż Pożarna w systemie bezpieczeństwa narodowego. Ujęcie funkcjonalno-strukturalne*. [W:] *Grupy dyspozycyjne w obliczu Wielkiej Zmiany. Kulturowe i społeczne aspekty funkcjonowania w świetle procesów integracyjnych*, (red.) J. Maciejewski, M. Bodziany, K. Dojwa. Wrocław: Wydawnictwo UWr.
- [17] UCHNAST, Z., 1990. *Metoda pomiaru poczucia bezpieczeństwa*. [W:] *Wykłady z psychologii w KUL*, A. Januszewski, Z. Uchnast, T. Witkowski (red.). Lublin: Wydawnictwo KUL.
- [18] Ustawa z dnia 18 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 115, poz. 963). Regulacje kodeksowe zostały w tym zakresie uzupełnione przepisami Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 2009 r. w sprawie rodzaju urządzeń i środków technicznych służących do przekazywania, odtwarzania i utrwalania obrazu lub dźwięku z monitoringu w zakładach karnych (Dz.U. Nr 175, poz. 1360).
- [19] W analizowanym zakresie istotne są także postanowienia Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 października 2012 r. w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawienie wolności oraz dokumentowania tych czynności (Dz.U. z 2012 r., poz. 1153).
- [20] WALIGÓRA, B., 1974. *Funkcjonowanie człowieka w warunkach izolacji więziennej*. Poznań.
- [21] WIERZCHOWSKI, T., 2001. *Zakład karny w strukturze organizacyjnej więziennictwa – terażniejszość i przyszłość*. [W:] *Więziennictwo. Nowe wyzwania*, (red.) B. Hołyst, W. Ambrozik, P. Stępniaak. Warszawa – Poznań – Kalisz: Wydawnictwo CZSW, UAM, PTP, COSSW.
- [22] WOŁANIN, J., 2005. *Zarys teorii bezpieczeństwa. Obywatel. Ochrona ludności w czasie pokoju*. Warszawa.
- [23] WYRZYKOWSKA, E., GŁOGOWSKA, K., MICKIEWICZ, K., 2014. *Relacje przywiązania u osób uzależnionych od alkoholu*. *Alkoholizm i Narkomania*, 27(2).